Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2026–2027

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

286

Vragen van de leden **Maes** en **Ellian** (beiden VVD) aan de Ministers van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Asiel en Migratie over *de IOB evaluatie «Op zoek naar grip»* (ingezonden 21 augustus 2026).

Antwoord van Minister **Sjoerdsma** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), mede namens de Minister van Asiel en Migratie (ontvangen 5 oktober 2026). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2025–2026, nr. 2949.

Vraag 1
Bent u bekend met de conclusies van het rapport «Op zoek naar grip» van de Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB)?

Antwoord 1
Ja.

Vraag 2
Bent u het eens dat de resultaten van het onderzochte beleid ronduit teleurstellend zijn, aangezien al op pagina 1 van het rapport te lezen is dat de bilaterale partnerschappen maar beperkt hebben bijgedragen aan het bereiken van de doelstellingen, en dat van interventies, bedoeld om de keuze van mensen om te migreren te beïnvloeden, zelfs geen enkel effect is vastgesteld?

Antwoord 2
Zoals ook uiteengezet in de recente Kamerbrief «internationale migratie»[1] is het kabinet van mening dat de ervaring met partnerschappen tot nu toe meer dan voldoende aanleiding geeft om de inzet te verdiepen en te verbreden. Zo zijn met verschillende landen stappen gezet in het verbeteren van de terugkeersamenwerking, ook met landen waar dit jaren niet mogelijk was. Het kabinet merkt daarbij op dat, zoals ook de IOB in het rapport schetst, er geëvalueerd is op onderdelen van het beleid, en dat de conclusies niet generaliseerbaar zijn tot het volledige partnerschapsbeleid. Zo zijn het Nederlandse terugkeerbeleid, de Nederlandse inzet ten aanzien van Europese brede partnerschappen waar migratie onderdeel van is, of de samenhang daartussen bijvoorbeeld geen onderdeel geweest van de evaluatie, evenals

[1] Kamerstuk 2026Z20195 Internationale migratie | Tweede Kamer der Staten-Generaal

ah-tk-20262027-286
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2026

de volledigheid aan Nederlandse programmering dat onderdeel is van migratiepartnerschappen. Ook zijn andere relevante ontwikkelingen, zoals de oprichting van de interdepartementale taskforce internationale migratie per januari 2025 om de Rijksbrede inzet te versterken, door de IOB niet meegenomen.
De conclusies van de IOB-evaluatie bieden evenwel waardevolle aanknopingspunten om de Nederlandse inzet te verstevigen. Zo is het kabinet, zoals aangekondigd in bovengenoemde brief, voornemens om de voortgang inzichtelijker te maken.

Vraag 3
Als partnerlanden migratiesamenwerking inzetten als strategisch drukmiddel in de relatie met Nederland en de Europese Unie (EU), wat zouden wij daar als Nederland dan tegenover kunnen stellen?

Antwoord 3
De IOB adviseert een wederzijdse voordelige samenwerking tussen Nederland en partnerlanden ten behoeve van de effectiviteit van de inzet op het gebied van migratie. Het kabinet onderschrijft dit advies, en zoekt nadrukkelijk verbreding van de inzet naar andere beleidsdomeinen. Hierbij onderstreept het kabinet dat ook partnerlanden een vragende partij zijn, zowel binnen het migratiedomein – waarbij partnerlanden zelf ook grote migratie gerelateerde uitdagingen kennen waar zij ondersteuning voor zoeken – als daarbuiten. Zoals ook uiteengezet in de beleidsbrief voor het buitenlands beleid[2] zet het kabinet in op het verbreden en versterken van zowel Europese als bilaterale partnerschappen. Om de verschillende beleidsdoelstellingen van het kabinet, waaronder die op migratieterrein, te behalen, wordt voor deze brede partnerschappen het gehele buitenlandinstrumentarium, waaronder diplomatie, ontwikkelingssamenwerking en handel, samenhangend ingezet. Dit betekent dat Nederland in partnerlanden ook wil inzetten op thema's die voor hen belangrijk zijn, waar mogelijk en opportuun in samenwerking met het Nederlands bedrijfsleven. Zoals reeds vermeld in de eerdergenoemde brief «internationale migratie», ontwerpt het kabinet tot slot in het kader van arbeidsmigratie een pilot om vakkrachten van buiten Europa aan te trekken. De Kamer zal binnenkort in een separate brief nader worden geïnformeerd over de pilot. Middels de eerdergenoemde interdepartementale taskforce internationale migratie worden mensen en middelen bijeengebracht om deze Rijksbrede samenwerking en inzet te versterken.
Als positieve maatregelen niet tot vooruitgang in de samenwerking leiden, kan gedacht worden aan negatieve maatregelen op EU-niveau – zeker in relatie tot terugkeersamenwerking. In EU-verband stuurt Nederland er daarom op aan dat er waar nodig bij samenwerking op terugkeer die niet naar tevredenheid verloopt, gebruik gemaakt wordt van sancties, door EU-brede visummaatregelen op te leggen aan het betreffende land (artikel 25bis Visumcode) en door tariefpreferenties voorwaardelijk te maken aan terugkeersamenwerking (EU Algemeen Preferentieel Stelsel). Deze maatregelen blijken in de praktijk het meest effectief.

Vraag 4
Waarom is Nederland terughoudend om andere beleidsterreinen (handel, consulair, veiligheid, circulaire migratie) in te zetten als strategisch drukmiddel of tegenprestatie, terwijl partnerlanden daar juist behoefte aan hebben?

Antwoord 4
Vragen 3 en 4 zijn samen beantwoord.

Vraag 5
Wat is de reden voor de in het rapport beschreven terughoudendheid van Nederland met het verlenen van materiële steun aan partnerlanden, terwijl andere EU-lidstaten dat type steun wel bieden, bijvoorbeeld op het terrein van grensbeheer? En zou het kabinet dit willen heroverwegen of bekijken op basis van welke voorwaarden dit alsnog geboden zou kunnen worden?

[2] Kamerstukken II, 2025–2026, 36 800 V, nr. 103

Antwoord 5
Momenteel levert Nederland steun op het gebied van grensmanagement aan derde landen, op het gebied van capaciteitsopbouw, en op incidentele basis is materiële steun hier onderdeel van. Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden om, als onderdeel daarvan, op structurelere manier materiële steun te kunnen leveren. Dit gaat om gevoelige projecten, waar bovendien ook al een veelvoud aan donors actief zijn, waaronder de Europese Commissie. Voor het kabinet is het daarom belangrijk dat dergelijke steun geleverd kan worden op het moment dat hier een gedegen monitoring op kan plaatsvinden, door onafhankelijke partijen uitgevoerd, en wanneer de steun van toegevoegde waarde is naast inzet van andere partijen.

Vraag 6
Hoe kijkt u naar de gerealiseerde terugkeer naar Marokko? Ziet het kabinet kans voor de andere onderzochte landen om vergelijkbare onorthodoxe methoden te bedenken om terugkeer te realiseren en waar denkt u dan aan?

Antwoord 6
Het kabinet acht de terugkeersamenwerking met Marokko als een succesvol voorbeeld van een migratiepartnerschap. Deze samenwerking is op basis van gelijkwaardigheid en met oog voor wederzijds belang tot stand gekomen. De samenwerking laat zien dat, wanneer op politiek, diplomatiek en operationeel niveau gezamenlijk wordt geïnvesteerd in de relatie met een land van herkomst, concrete resultaten kunnen worden geboekt. Een inzet als deze vergt continue aandacht en onderhoud van diplomatieke relaties, en bereidheid om te luisteren en in te kunnen gaan op de belangen van het partnerland.
Het kabinet hanteert dezelfde benadering voor andere landen waar Nederland een aanzienlijk terugkeerbelang heeft. Zie ook de brief «internationale migratie» waarin de aanpak voor migratiepartnerschappen uiteen wordt gezet.

Vraag 7
Wat doet het kabinet om de doorlooptijd van nationaliteitsvaststelling – een kritieke succesfactor voor terugkeer – te versnellen bij met name problematische landen zoals Algerije, Irak, Tunesië en Nigeria?

Antwoord 7
Het kabinet zet zich zowel bilateraal als in Europees verband in om de identificatie en nationaliteitsvaststelling te versnellen. Daarbij wordt per land gekeken naar de belangrijkste oorzaken van vertraging en naar mogelijkheden om het proces efficiënter in te richten. Zo kan ingezet worden op de gerichte verbetering van het identificatieproces, bijvoorbeeld door afspraken te maken over termijnen, de wijze waarop dossiers worden aangeleverd, de uitwisseling van relevante informatie en de momenten waarop diplomatieke of operationele escalatie plaatsvindt wanneer een zaak blijft liggen. Het kabinet blijft daarbij inzetten op het verhogen van zowel de snelheid van nationaliteitsvaststelling als het aantal daadwerkelijk afgegeven reisdocumenten. Dat laatste is van belang omdat nationaliteitsvaststelling op zichzelf nog niet betekent dat daadwerkelijk vertrek kan worden gerealiseerd.

Vraag 8
Wat zegt het dat, zelfs wanneer landen wel meewerken (snellere identiteitsvaststelling, meer laissez-passers), dit vaak niet doorwerkt in hogere terugkeercijfers? Hoe verklaart het kabinet dit?

Antwoord 8
Een verbetering in de terugkeersamenwerking met een land van herkomst is een belangrijke voorwaarde voor terugkeer, maar vormt niet de enige bepalende factor. Het terugkeerproces bestaat uit meerdere stappen. Verbetering in één schakel leidt daarom niet automatisch tot een evenredige stijging van het aantal daadwerkelijke vertrekken. Zo moet na identificatie en nationaliteitsvaststelling nog een reisdocument worden afgegeven en moet vervolgens daadwerkelijk vertrek kunnen plaatsvinden. Hierbij spelen factoren aan Nederlandse zijde een rol, zoals de beschikbaarheid van vertrekcapaciteit, lopende juridische procedures, vertrekbereidheid van de vreemdeling en de

mogelijkheid om vreemdelingen beschikbaar te houden voor vertrek. Ook kunnen nieuwe procedures of andere geopolitieke omstandigheden het vertrektraject beïnvloeden.
Het kabinet ziet succesvolle terugkeer daarom als een ketenproces, waarbij verbetering nodig is op meerdere onderdelen tegelijk: identiteit & nationaliteitsvaststelling, beschikbaarheid van de vreemdeling, juridische status van de vreemdeling en de mogelijkheid tot feitelijke uitvoering van het vertrek. De inzet op terugkeersamenwerking met landen van herkomst moet dan ook worden bezien als één onderdeel van een bredere aanpak. Daarbij is het bovendien belangrijk om te benadrukken dat «meewerken» door een derde land geen binaire kwalificatie is. Een land kan bijvoorbeeld sneller reageren op identificatieverzoeken, maar vervolgens terughoudend zijn met het afgeven van reisdocumenten omdat het land daarbij aanvullende voorwaarden kent. Het kabinet kijkt daarom naar de verschillende stappen in het proces en zet erop in om het specifieke knelpunt per land weg te nemen.

Vraag 9
In hoeverre wordt terugkeer belemmerd door de eigen Nederlandse rechts- en asielketen (capaciteit vreemdelingenbewaring, juridische procedures, privacywetgeving die informatie-uitwisseling met partnerlanden bemoeilijkt)?

Antwoord 9
De Nederlandse inrichting van het terugkeerproces kan in specifieke gevallen een reden zijn waarom het terugkeerproces moet worden uitgesteld. De vreemdeling heeft immers het recht om juridische procedures te starten of een eventuele (herhaalde) verblijfsaanvraag in te dienen. Het kabinet heeft het terugkeerproces zodanig ingeregeld dat de terugkeerprocedure zo snel als mogelijk hervat kan worden.
De capaciteit van vreemdelingenbewaring is op dit moment op orde. Het verleden heeft echter laten zien dat er perioden zijn waarin meer vreemdelingen in bewaring kunnen worden gesteld, dan het aantal beschikbare detentieplekken toelaat. Het prognosemodel justitiële ketens (PMJ) helpt bij het bepalen van de benodigde celcapaciteit, waarover vervolgens afspraken worden gemaakt met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). In de regel heeft het indienen van beroep tegen een terugkeerbesluit, dat niet gekoppeld is aan een verblijfsaanvraag, geen opschortende werking. Wel heeft de vreemdeling, in lijn met het EVRM en EU-Handvest, altijd de mogelijkheid om een (spoed) voorlopige voorziening aan te vragen. De rechter beoordeelt dan of de uitzetting doorgang kan vinden of dat er redenen zijn om de uitzetting uit te stellen. Daarnaast kan de vreemdeling te allen tijde asiel aanvragen. Wanneer een opvolgende aanvraag wordt ingediend op de vliegtuigtrap, wordt de zogeheten «*last minute asylum application*»-procedure gevolgd. De IND is dan reeds ingelezen in het dossier en kan bepalen of de vreemdeling nieuwe elementen en omstandigheden aangeeft. Wanneer die niet verder onderzocht hoeven te worden, wijst de IND de aanvraag af en kan de uitzetting voortgezet worden. Aan de gegevensuitwisseling met derde landen zijn inderdaad (privacy)-regels gebonden; het verstrekken van die gegevens mag in zichzelf ook geen refoulementrisico opleveren. Derde landen behoren conform het internationaal recht hun onderdanen terug te nemen. Verzoeken om gegevensuitwisseling mogen daarvoor volgens het kabinet niet voorwaardelijk worden gesteld.
In het begin van oktober 2026 vond de Schengenevaluatie Terugkeer plaats in Nederland. Hierbij beoordeelt een comité bestaande uit de Europese Commissie en andere EU-lidstaten en Schengen geassocieerde staten het terugkeerbeleid en de efficiëntie daarvan. Waar verbeteringen mogelijk zijn, kan het comité aanbevelingen doen aan Nederland.
In de komende periode werkt het kabinet ook aan het in lijn brengen van de nationale wet- en regelgeving met de Terugkeerverordening. Het kabinet grijpt dat moment eveneens aan om onderdelen van het terugkeerbeleid – op basis van de Terugkeerverordening – efficiënter in te richten.

Vraag 10
Wat weerhoudt de Dienst Terugkeer en Vertrek (DTenV) ervan om met concrete streefwaarden voor terugkeer te werken?

Antwoord 10
De streefwaarde die het kabinet hanteert is dat elke vreemdeling zonder rechtmatig verblijf Nederland en het grondgebied van de EU-lidstaten verlaat. Hoewel de inzet van streefwaarden gebruikt kan worden bij de inrichting van de organisaties van de ketenpartners, ziet het kabinet niet direct een meerwaarde van het gebruik van andere streefwaarden.
Wel ziet het kabinet de meerwaarde van inzichtelijk maken van de voortgang van de partnerschapsinzet. Daarvoor is het kabinet voornemens, zoals ook opgenomen in de brief «internationale migratie», om te werken met een zgn. *Theory of Change*. Daar zal het kabinet ook over rapporteren.

Vraag 11
Zijn de juridische mogelijkheden voor terugkeer, die van invloed zijn op de uitvoering, door het ingaan van het EU-migratiepact verbeterd? Zo ja, wat is er dan precies verbeterd en zo nee, waarom niet? En biedt de Europese regelgeving (inclusief de terugkeerverordening) mogelijkheden die situatie verder te verbeteren? En als dat het geval is, waarom wordt daar dan nu nog geen gebruik van gemaakt?

Antwoord 11
Het Asiel- en Migratiepact richt zich in mindere mate op terugkeer. Het Pact raakt dit onderwerp wel – zo is er EU-breed een verplichte terugkeergrensprocedure geïntroduceerd, zoals Nederland die al jaren toepast – maar de wijzigingen zijn verder overwegend technisch van aard. Zo zijn de mogelijkheden op het terrein van vreemdelingenbewaring voor Dublinclaimanten bijvoorbeeld uitgebreid.
In mijn brief van 3 juni jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd over de nieuwe instrumenten uit de Terugkeerverordening. Het kabinet ziet inderdaad mogelijkheden om de terugkeerprocedure efficiënter en doeltreffender in te richten met deze verordening. Bijvoorbeeld omdat de terugkeermogelijkheden zijn uitgebreid met de solide juridische basis voor een terugkeerhub. Deze laatste mogelijkheid staat binnenkort open voor de lidstaten, wanneer de Terugkeerverordening in werking treedt. Een ander gedeelte van de verordening zal pas volgend jaar in werking treden.

Vraag 12
Wat gaat u doen om het fundamentele verschil van inzicht tussen de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie en Veiligheid over het belang van bescherming, dat blijkt uit de evaluatie, op te heffen?

Antwoord 12
Zoals het kabinet ook heeft benadrukt in de brief «internationale migratie», is bescherming van migranten een essentieel element binnen het partnerschapsbeleid. In dit kader draagt het bevorderen van bescherming eraan bij dat de rechten, veiligheid en waardigheid van migranten en vluchtelingen in alle fasen van het migratieproces in partnerschapslanden, inclusief terugkeer, beter worden gewaarborgd in lijn met internationale mensenrechtenverdragen en Europees recht. Onder bescherming van migranten verstaat het kabinet het geheel aan maatregelen dat erop is gericht de rechten, veiligheid, waardigheid en het perspectief van migranten in landen van herkomst en langs migratieroutes te waarborgen. Zoals uiteengezet in bovengenoemde Kamerbrief geeft het kabinet hieraan via een breed scala aan activiteiten invulling, op het individuele, gemeenschaps- en structureel niveau. Daarnaast draagt het kabinet via gerichte programma's voor opvang in de regio duurzaam bij aan de positie – en dus ook bescherming – van vluchtelingen en ontheemden buiten de EU.

Vraag 13
Waarom registreert de DTenV ongeveer de helft van de uitstroom als «zelfstandig vertrek zonder toezicht», zonder vast te stellen of mensen daadwerkelijk zijn vertrokken? En wat betekent dit voor de geloofwaardigheid van terugkeercijfers?

Antwoord 13
Zelfstandig vertrek zonder toezicht betekent dat een vreemdeling niet meer op het laatst bekende adres is. En dat het ook niet bekend is waar de vreemdeling naar toe is gegaan. De vreemdeling kan: ergens anders in Nederland zijn op een onbekende plek, zijn vertrokken naar een andere lidstaat van de Europese Unie, zijn vertrokken naar een land buiten de Europese Unie, bijvoorbeeld het land van herkomst. De vreemdeling raakt in dit geval buiten het zicht van de migratieketen, waardoor het daadwerkelijke vertrek niet wordt geregistreerd. De migratieketen gaat uit van het vertrek van de vreemdeling, tot het moment dat deze opnieuw wordt aangetroffen in het toezicht of uitreist via een grensdoorlaatpost. Om een geloofwaardig inzicht te geven in de terugkeercijfers maakt het kabinet juist een onderscheid tussen aantoonbaar vertrek (vrijwillig en gedwongen) als vertrek zonder toezicht.

Vraag 14
Ervan uit gaande dat bij «zelfstandig vertrek zonder toezicht» een aantal mensen alsnog in Nederland blijft of naar een ander EU-land uitwijkt, wordt er nagedacht over maatregelen die dit risico verkleinen? En zo ja, aan welke maatregelen denkt het kabinet dan specifiek? En zo nee, waarom niet?

Antwoord 14
Ja. De nieuwe Terugkeerverordening verplicht de lidstaten om een toezichtsmaatregel op te leggen aan vreemdelingen die buiten de vrijwillige vertrektermijn om niet meewerken aan hun vertrek. Het kabinet onderzoekt op dit moment hoe hier invulling aan kan worden gegeven.

Vraag 15
Kunt u deze vragen beantwoorden voor het Commissiedebat van 9 september met de Minister van BHOS over de beleidsbrief van Buitenlandse Zaken waar het genoemde rapport op de agenda staat?

Antwoord 15
Op 7 september jl. werd u per brief door de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking geïnformeerd dat de beantwoording van uw vragen meer tijd vergde. Dit met het oog op een gedegen inhoudelijke analyse en interdepartementale afstemming.